

Běloruská azbuka

1 nemá zvuk (Ь)

10 samohlásek

32

21 souhlásek

‘ apostrov

А а

О о (О о - vždy přízvučný!)

У у

Э э (Э э – téměř vždy přízvučný!)

К к

М м

Т т

Д д

1. Přečtěte a napište psací azbukou

Мама, тага, дом, дома, том, дата, на! там, танна, котка, тема, тут, до
Máma, táta, dům, doma, svazek, datum, na, tam, levně, kočka, téma, tady, stačí

2. Čtěte dialog

- Мақ, тага дома?
- Так, дома. Там.
- А Эма?
- Эма? Эма тут.
- Эма!
- Так, мама.
- На, тут котка.
- Котка?
- Так, котка Томка.

В в

С с

Н н

Г г

Г г [z] - hrtanový zvuk

/explozivní ve výjimkách: гузік, ганак, розгі, швагер, вакзал/

3. Přečtěte a napište psací azbukou

вам, вока, во, вон, вонкава, вас, сам, гэта, танга, танк, год, такса, дог, гад, нос, многа

vám, oko, tady, ven, navenek, vás, sám, to, tango, tank, rok, jezevčík, dog, had, nos, mnoho

4. Čtěte dialog

Д: Ганна, гэта каму сок?

Г: Гэта Тому, Дана.

Д: А нам?

Г: А гэта вам, тут. Вада во тут.

Д: А кава?

Г: Во кава. Давай (й – [j]) кубак (б – [b]).

Д: До! до!

Г: Гэта многа? Каму гэта кава?

Д: Гэта Маку.

Г: А-а, тады многа... Ну во і гатова. А ты? Каву? Сок?

Д: Я сок.

V běloruštině je **přízvuk volný**. Přízvučná slabika se vyslovuje energicky, nepřízvučné slabiky se redukují (ale neztrácejí své akustické vlastnosti) a vyslovují se oslabeně. **Čtěte slova s přízvukem na druhé slabice:**

сама, само, каму, каго, вада, асадка, гатова, таксама, вакно, камода, нуда
sama, samo, komu, koho, voda, propiska, hotovo, také, okno, komoda, nuda

І і

ы

Й й

5. Čtěte slova s i, ы, й

- Pozor! *i* po samohlásce se čte jako [йі]

вы, ты, дым, куды, пакой, той, твой, твайго, твайму, мой, майго, майму, у пакоі [йі], будынак, вусны, потым

vy, ty, dým, kam, pokoj, tamten, tvůj, tvého, tvému, můj, mého, mému, v pokoji, budova, ústa (rty), potom.

кім, вамі, маім [йі], Іна, ігуана

kým, vámi, mům, Ina, leguán

Souhlásky před *i* čteme měkce:

Ніна, Ніл, ніва, нітка, нікуды
Nina, Nil, oblast působení, nit, nikam

6. Napište psací azbukou běloruská slova, která jste přečetli

7. Čtěte dialog

- Іна! Там ігуана!
 - Ігуана?
 - Так, ігуана, у гэтым пакоі!
 - У нас дома ігуана?
 - Там, пад вакном!
 - Ганна, пад вакном камода.
 - Пад камодай!
 - Ганна, гэта сон. Пад камодай котка.
-

Б б

Р р

8. Přečtěte a napište psací azbukou

Кубак, боты, бо, бык, гарбата, кропка, брат, вырай, рыбка, тры, рэстаран, бар, дрэва, дрэнны, добры, стары, дурны, марудна
Hrnek, boty, protože, býk, čaj, tečka, bratr, ráj, rybka, tři, restaurace, bar, strom, špatný, dobrý, starý, hloupý, pomalu

9. Čtěte dialog

- У рэстаране [нэ]
 - Прывітанне [нэ].
 - Нам тры кавы і кубак гарбаты.
 - Добра.
 - Торт “Карона” добры?
 - Так, добры. Нават выдатны.
 - Тады таксама торт “Карона” і ваду “Дарыда”.
 - Добра.
-

Ў ў tento zvuk se může vyskytovat v následujících případech:

- nahrazuje **y** uprostřed slova po samohlásce a před souhláskou, nebo na začátku slova, pokud předcházející slovo končí samohláskou: *аўдыторыя* (posluchárna), *на ўроку* (na hodině), *ва ўрыўку* (v úryvku);
- nahrazuje **v** po samohlásce na konci nebo uprostřed slova:

na konci slova: *улоу̑* (výlov), *кроу̑* (krev), *кароу̑* (krav – G. Pl.), *удоу̑* (vdov - G. Pl.) (v jiných formách těchto slov se na místo *у̑* píše **в**: *уловы* - N. Pl., *крово̑* - G. Sg, *карова* N. Sg, *удава* N. Sg.); uprostřed slova: *трау̑ка* (trávka), *наіу̑ны* (naivní), *лоу̑ка* (šikovně), *умоу̑ны* (podmíněný);

- jako sufix minulého času u sloves ve formě mužského rodu jednotného čísla:

быу̑ (byl), *спай̑* (spal), *грау̑* (hrál), *крау̑* (kradl)

- v některých dalších slovech: *коу̑дра* (deka), *тоу̑сты* (tlustý), *воу̑к* (vlk), *конау̑ка* (hrnek) apod.

У po samohlásce se **ne vždy** mění na **у̑**:

- na začátku vlastních jmen: *на Украіну*, *да Уварава*

- v cizích slovech na začátku nebo pokud y tvoří slabiku:

да урны (do odpadkového koše), *вакуум* (vakuum), *опіум* (opium), *страус* (pštros).

10. Přečtěte a napište psací azbukou

Воу̑к, трау̑ка, конау̑ка, наіу̑ны, роу̑ны, воу̑на, страус, коу̑дра, тоу̑сты

Vlk, trávka, hrnek, naivní, rovný, vlna, pštros, deka, tlustý

Ж ж

Ш ш

Ц ц

Ч ч

Х х

11. Přečtěte a napište psací azbukou

жаба, жаданы, жарт, жах, жо̑нка, жанр, жо̑ты, муж, шапка, шар, ружа, шарж, цана, цацка, цуд, цудо̑ны, цукр, цукат, чабор, чай, чаму, чырвоны, аранжавы, чарапаха, хай, хто, хвароба, хустка, хутка, холад, чырвоны, чатыры, чорны, праца, худы, адпачынак, горача, цэгла, учора

žába, žádoucí, žert, hrůza, žena, žánr, žlutý, muž, čepice, balónek, růže, karikatura, cena, hračka, kouzlo, kouzelný, cukr, kandované ovoce, mateřídouška, čaj, proč, červený, oranžový, želva, ať, kdo, nemoc, šátek, rychle (brzo), zima, červený, čtyři, černý, práce, hubený, odpočinek, horko, cihla, včera

12. Čtěte dialog

- Іва, Макс, я так рады!

- Рома! Во дык сустрэча! Ну што, да нас з Данай на каву? Тут побач. Дана б была [1] рада.
 - Добра.
 - ...
 - Дана, каву з цукрам?
 - Так-так, з цукрам і з малаком. І Рому таксама гэтак.
 - Ну, што ў вас?
 - У нас па-старому. Стары такса Рэкс, старая кватэра, старая праца.
 - У нас таксама нічога новага.
 - Так-так. Нічога новага. А гэты прыгожы дом?
 - Так, гэта праўда. У нас новы дом. Мы так рады!
 - Мы з Мақсам таксама за вас рады. А ў нас трохгадовы сын. Дарэчы таксама Рома. Зараз з ім мама Мақса. Таму нам хутка трэба дадому. Шкада.
-

Л л

З з

Х х

13. Přečtete a napište psací azbukou

Булачка, масла, смала, шалфей, шарлотка, халодна, вакзал, завулак, малады, фатограф, фатаздымак, заўтра, зорка, зараз, крэсла, вуха, звычайны, ложак, стол, крэсла, здаровы, хворы, хвароба, мала.

Houska, máslo, směla, šalvěj, šarlota (žemlovka), zima, nádraží, postranní ulička, mladý, fotograf, fotografie, zítra, hvězda, teď, židle (křeslo), ucho, obvyklý, lůžko, stůl, křeslo, zdravý, nemocný, nemoc, málo.

14. Čtete text

Гэта Макс. Макс фатограф. Зараз Макс хворы, таму Макс дома. У Мақса сабака такса. Той сабака стары і разумны. Сабаку Мақса даспадобы Мақсавы боты. Таму Макс хворы. Бо зараз халодна, а на ботах прарэхі.

Přízvuk může připadat i na třetí nebo čtvrtou slabiku. Čtete a vyslovujte správně následující slova:

Гарады, карнавал, рэстаран, шахматыст, пачакай, каранавай, халаднавата
Města, karneval, restaurace, šachista, počkej, korunovat, chladno

Skloňování zájmen хто, што, той

1. хто	1. што	1. гэты	1. той
2. каго	2. чаго	2. гэтага	2. таго
3. каму	3. чаму	3. гэтаму	3. таму
4. каго	4. што	4. гэтага	4. таго
6. пры кім	6. пры чым	5. пры гэтым	5. пры тым
7. кім	7. чым	6. гэтым	6. тым

Pozor! 5. pád (клічны склон) se v běloruštíně zachoval, ale v singuláru se nejčastěji vyskytuje ve formě Nominativu. Jsou určitá pravidla používání substantiv ve vokativu, o kterých se bude hovořit v dalších lekcích. V plurálu se vždy používá forma nominativu.

a. Podtržená substantiva nahradte zájmeny *хто* nebo *што*:

Бара заўважыла брата і пайшла да палаца. У брата ў правай руцэ была скрыначка. У скрыначцы быў Барын падарунак. Бара пайшла разам з братам на каву. Бара, ты хочаш каву з цукрам?

b. Přidejte správný tvar zájmena *той*

Ганна працавала ў старым прыгожым будынку. Пра выкладчыка Рома чуў многа добрага. У самы год Андрэй скончыў школу. Ты ўжо бачыў новага студэнта з нашай групы? Так, я гаварыў з студэнтам пра нашы пары. часам Макс скончыў працу.

c. Přepište celé věty z cvičení b., místo zájmena *той* použijte *гэты*.

15. V cvičeních, dialozích a textech, které jste přečetli, se vyskytla tato slova. Pokuste se vzpomenout, co znamenala a dopište český ekvivalent. Označte přízvuk

Аранжавы	Воўк	Дрэва
Бар	Воўна	Дрэнны
Бо	Вусны	Дурны
Боты	Вуха	Дыван
Брат	Гад	Жаба
Будынак	Гарбата	Жонка
Булачка	Горача	Жоўты
Бык	Даспадобы (каму)	Зараз
Вада	Два	Заўтра
Вакзал	До	Звычайны
Во	Дог	Здаровы
Вока	Дом	Зорка
Вонкава	Дома	Кава

Камін	Праца	Фатограф
Камода	Прыгожы	Хай
Канапа	Разумны	Халодна
Карова	Роўны	Хвароба
Конаўка	Ружа	Хворы
Котка	Рыба	Худы
Коўдра	Рэстаран	Хустка
Крэсла	Сабака	Хутка
Кубак	Сок	Чабор
Куды	Стол	Чарапаха
Ложак	Страус	Чатыры
Мала	Такса	Чырвоны
Мама	Там	Цана
Марудна	Тата	Цацка
Масла	Тоўсты	Цуд
Многа	Трава	Цудоўны
Муж	Траўка	Цэгла
Наіўны	Тры	Шалфей
Нікуды	Туды	Шапка
Нос	Тут	Швэдар
Пакой	Учора	
Потым	Фатаздымак	

16. Práce s novou slovní zásobou:

a. Napište slova s opačným významem

Адпачынак - _____
 Хворы - _____
 Добры - _____
 Худы - _____
 Халодна - _____
 Учора - _____
 Зараз - _____
 Цудоўны - _____

b. Doplňte slovní spojení vhodnými slovy

(_____) кавы
 (_____, _____, _____) з воўны
 (_____, _____) з цукрам
 (_____, _____) з цэгла
 (_____) з маслам
 (_____, _____, _____, _____) з дрэва

c. Dopln'ujte dal'si slova

бык, _____ (živočichové)
хустка, _____ (oblečení)
кава, _____ (nápoje, jídlo)
вуха, _____ (části těla)
прыгожы, _____ (повaha, vzhled
člověka)
шалфей, _____ (rostliny)
стол, _____ (nábytek)
жонка, _____ (rodinní příslušníci)
жоўты, _____ (náзvy barev)
хутка, _____ (пříslovce)
два, _____ (číslovky)

d. Utvořte příslovce od přídavných jmen podle vzoru

Vzor: Вонкавы – вонкава,

Прыгожы – прыгожа

Гарачы - _____, дрэнны - _____, звычайны -
_____, цудоўны - _____, найўны - _____, разумны
- _____, роўны - _____, халодны - _____, хуткі -
_____.

e. Zkuste vytvořit souvislý text, který bude obsahovat co největší množství slov z uvedené slovní zásoby (viz č. 15).
